

cikázik a sok egymásba kapcsolás, magára hagyott üres színopszisok? Hunyorgásod felizzik-e az éjre, vagy úgy lobban rád, mint unott csillag fénye, hull vagy áll, mit számít az ott? Ne várd, magad helyett, meg nem ismerheted, nem olthatod ki, nem nézhetsz bele, csak felfénylés után hunyt szemed mögötti utókép, tompa reflex, jobb lesz, ha elejted, nem tudod idejében érni, csak későn vagy korán, jobb, ha meg sem látod azt a csillagot.

Darvasi László

Akkor ezt a szamarat most vidáman el fogom rontani

Én nem így akartam ezt a.
Viszont csinálhattam volna-e másként.
Igen. Az milyen következetesen makacs,
kítartó, konok, a felhők szívárványos rétegét,
az akármilyen hullámverést,
bármilyen igénytelen poklot átütő
vágy,
hogyan el kell kezdeni, hozzá kell fogni, indulni, nem maradni.
Felfedezni, gyarmat, a következő sarokig.
A következő sarokig, az ott, legalább addig.
De nem,
nem
lehet jól kezdeni,
helyesen és pontosan,
vagy legalább megfelelően,
azt se kellene mondani, hogy
nem vagy igen, mégis vagy talán.
De most már mindegy is, lehet ez a hatszázhatvanötödik
szívverés vagy számársikoly akár,
mert elrontom.
Úgy értem, elrontottam.
Bocsáss meg, elrontottalak.
Vegyéél tőlem vadalmát.

Szamár.

Kérlek szépen, ne sírj.

Hibás könnyek.

Hibás számvitel, leltár utáni pánik, pezsgőbontás a vérfoltok fölött, és a gyászjelentés, túl hamar hagyott föl az imádkozással, jaj, ez meg milyen egy ámen volt?! Így kell mondani: *ámen*. Nem úgy, hogy ámen. Így, *ámen*. Ezen az elrontott, kimért, gondos, lelkiismeretes módon araszolok egyik mondatról a másikra, hová, egy rontás a további rontásba, hová, egy hiba szédül a másik hibába, hová, egy tévedés az újabb tévedésbe terel.

Szamár kosáryi vadalmával.

Szép, nagyon szép szavak gyülekezete, divatbem, nagygyűlése, inváziója. Akkor ez egy diszparádé. Templom, temető, bérkaszánya, liceum, igazi esztétikai infrastruktúra, az emberek meg ünneplőben keresgélnek, nincs is ünnep, az emberek hétköznapi ruhában jelennek meg, inkább: *vesznek részt... teszik tiszteletüket – bingó!*, teszik tiszteletüket az élet folyton tartó, nem lankadó, nem zabolázható, fergeteges ünnepében, és ez egy gyönyörű, de elrontott körforgás. *Ebédeljünk meg is*. Szerelem. Megöregedik. Tökéletesen elrontott kőrhint.

Az idő, a hely végeredményben,

földrészem,

mindegy is ez a napsütés, szemerkélő eső, hópelyhek sikoltozása, mintha festve lenne, hideg, fronthatás, szél, meleg,

mert már az elején elrontottam az öltözködést is,

ez a pulóver, horgolt mellényem, papucs, főkötő,

mégsem ez a pulóver kellett volna.

Lányok, hogy áll?

Fázol?

Veszek neked a piacon másik időjárást, jó?

Elrontottam a pénzt.

Úgy kell mondani, *pénz*, nem úgy, hogy *pénz*.

Pénz, ámen.

Úgy kell mondani, *elrontottam*, nem úgy, hogy *elrontottam*.

Elrontottam.

Szamár.

A célt, az inspiráció megfogalmazását,

a nem is hallható magánbeszédemet,

hogy mi inspirál, tévesztettem el, hibát hibára halm.

Ki írta.

Nem ő írta.

Nem az a neve.

Az a neve, de nem ő írta.

Különben mondhatok bármit,

ki kell tartani, ideig egy

hiba vagy tévedés kitarthat, neki is az a dolga, helytállás, bírd ki, hiba, a

rossz is működik, nagyon is működik, és ez egy szolgáló világ alapvetően, nem igaz? Szolgál és működik a szűkölködés,

a túlzott mennyiségű vér, a dobozokban fölhalmozott bánat ellenére. *Ámen.* Annyi a hiba, hogy jó. Ezt most kifizetem, mennyibe kerül, van ennyim, ja, nincsen.

Ez teszi élehetővé, hogy nincsen.

De volt!

Majdnem annyi!

Tökéletes, perfekt, számozott példányok gyülekezőhelye a világ, ki van kupálva, tisztítják, felügyelik, mossák, szidol, fény, fényezés, matt, lakk, pompa, az isten.

Egy rossz benyúlás.

Jó napot kívánok, nekem az van ideírva, hogy itt lakik a.

Nem ide szól a jegy, hová.

Pont ide akartam jönni, de elhoztam-e mindent.

Nincsen abban semmi üdítő, hogy tudomásom van erről. Nem kellemesebb, nem vigasztalóbb, nem könnyíti meg. Jaj, hát ez nem balzsam itt? Nem?! Nem szabadít föl, nem erősít meg, nem vértéz föl valami, mi ellen, jóllehet mindenki a hibaszázalékban bízik, bízhat, remélheti, hogy megoldódik, megmenekül,

túl-

éli.

Mit.

Rontsd el, kérlek szépen.

Nem vagyok ilyen, számár.

Nem vagyok olyan, számár.

Számár.

Ne sírj, kérlek szépen.

Ne sírj.

Ne sírj, na.

Vegyél vadalmát, vagy így mondom inkább,

vegyél vadalmát,

kezd el enni,

harapj,

rágd meg szépen,

nyeld le,

nyeld le,

nyeld már le,

ámen.

„egy új világot kitárni”

KEREKASZTAL-BESZÉLGETÉS GYÖRI JÁNOS, MIRU GYÖRGY, S. VARGA PÁL ÉS FODOR PÉTER RÉSZVÉTELÉVEL*

Fodor Péter: A 19. századi irodalmi mező és irodalmi termelés kutatói között nincs teljes egyetértés abban a tekintetben, hogy az irodalom demokratizálódásának folyamatában az 1840-es évek, vagyis a népiesség játszott-e fontosabb szerepet, vagy inkább az 1850-es évek, amikor a napilapok regényigénye fölgyorsította az irodalom piacosodását, ha tetszik, kapitalizációját. Ami Madách Imrét illeti, ő egyik folyamatban sem vett részt, sőt utóbbinak a Kisfaludy Társaságban elmondott székfoglaló beszédében [*Az aethetica és a társadalom viszonyos befolyása*] kimondottan bírálója volt. Hogyan lehet jellemezni az ő helyzetét a korszak irodalmi szisztémájában? Tágabban érve, milyen volt az a nyilvánosságszerkezet, amelyben egészen az 1860-as évek elejéig tulajdonképpen érdemi visszhang és megjelenési lehetőség nélkül alkotott?

S. Varga Pál: Valóban igaz, hogy Madách nem élt benne kora magyar irodalmi életében. Annak, hogy Arany János nyelvi javításokat eszközölt a *Tragédián*, az a magyarázata – amint azt meg is írja a szerzőnek –, hogy Madáchot nem hatotta úgy „át meg át a népnyelv szelleme”, amennyire „oly nagy költőt kellene”. Nyilván szerénysége nem engedi, hogy saját magára célozgasson, de itt elsősorban a Petőfi és az ő általa kezdeményezett népies iránnyról van szó, amelyikről tudni kell, hogy eredendően nem a parasztság politikai szerepére irányult; esztétikai kategória, és az a lényege, hogy a magyar költői művek esztétikumát a népköltészet beszédmódjából kell kifejleszteni. Madách ettől a jelenségtől teljesen el van szigetelve. Ennek sok következménye van – a nyelviek a leglátványosabbak. Ugyanakkor az is érdekes, hogy Arany a hetedik szín után felhagy a javításokkal, mert, mint mondja, „néhol [...] némi darabosság oly jól áll, hogy sajnálja az ember megválni tőle”. Vagyis kezd ráhangolódni erre a különös, korszerűtlen stílusra. Folytathatjuk azzal, hogy mivel Madách nincs igazán jelen a kor irodalmiságában, műfajilag és tematikailag is kívül marad azon, ami történik. Leginkább tragédiákat, illetve lírai műveket írt – ezek persze végül is kortól független műfaji kategóriák. De ami a lényegét illeti, szerencsésnek mondhatjuk kívülállását, mert ha együtt menetel Petőfivel és Arannyal, talán eszébe sem jut, hogy elővegyen egy már lefutottnak tekintett műfajt – ez a misztériumjáték vagy drámai költemény (emberiségkölteménynek is nevezik) –, amely valahol Byronnál véget ér (bár Victor Hugónak is van még egy „utánlövése”, nagyjából a *Tragédiával* egy időben – *Századok legendája*). De hát az ő irodalmi gondolkodásmódja Goethe meg Byron korában mozog, vagyis néhány évtizeddel a saját korát megelőző közegehez kötődik.

Miru György: Madách pályája akár tipikusnak is tekinthető, hiszen a származást, anyagi lehetőségeket, műveltséget tekintve nagyon sok hasonló van a korszakban. A közélet

* A Debreceni Egyetem Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézetében 2023. április 26-án elhangzott beszélgetés szerkesztett változata.